

ULVILA Liikistö

Keskiaikaisen kappelinpaikan ja hautausmaan kaivaus

Tiina Jäkärä 2006

Yksityinen tutkimuskaivaus

- Tutkimuskohde: Ulvila Liikistö
- Ulvila Pappila rno 1:20
- Tutkimus: keskiaikaisen kappelinpaikan ja hautausmaan kaivaus
- Ajoitus: 1200-1400-luvut
- Peruskartta: 1143 02 Pori
- p 6824182 i 3228070 z n. 10 m mpy
- Maanomistaja: Ulvilan seurakunta
- yksityinen tutkimus
- Kaivauksenjohtaja: FM Tiina Jäkärä
- Kenttätyöaika: 18.-29.9.2006
- Tutkitun alueen laajuus: 8 m2 ja kairauskuopat.
- Tutkimuksen kustantaja: Satakunnan rahasto
- Löydöt KM 2007041: 1-8
- Rahakammio 2007032: 1
- Mustavalkonegatiivit 125711: 1-20
- Aikaisemmat tutkimukset: Iikka Kronqvist 1930-31, 1933-34. Tiina Jäkärä 2002-03.
- Aikaisemmat löydöt: KM 34127: 1-63, KM 2003006:1- 24, 2004042:1-8, Rahakammio: 2003047:1-5.
- Tutkimuslupa 2006, diariointinumero 25/302/2006.
- Kirjallisuusviitteet:
 Iikka Kronqvist 1938: Varhaisen keskiajan hautamerkeistä. *Suomen Museo* 1938.
 Tiina Jäkärä 2000: Armställningar från tre finska medeltida begravningsplatser. *META* 3/2000.
 2003a: Paluu Ulvilan Liikistöön - uusien tutkimusten satoa. *SKAS* 2/2003.
 2003b: Valoa Ulvilan keskiaikaan - Liikistön uudet tutkimukset. *Uvilan kotiseutulehti* 2003.
 -A Case Re-opened: Liikistö - the predecessor of Medieval Ulvila Town. *RURALIA VI. Arts and Crafts in Medieval Rural Environment*. Tulossa.
 -En minne från medeltiden - Likis I Ulfaby socken. *Skärgården* 2008. Tulossa.
- Kaivauskertomus 5 sivua + liitteet
- liitteet: kairausraportti, mustavalkonegatiiviluettelo, löytöluettelo, karttaluettelo, yleiskartta, karttakopiot.
- Alkuperäisen raportin säilytyspaikka: Museovirasto, rakennushistorian osasto.
- Raportin kopiot: Ulvilan seurakunta, Satakunnan Museo.

Tiivistelmä

Ulvila Liikistö 2006

PK 1143 02

p 6824182 i 3228070 z 10 m mpy

Keskiaikaisen kappelinpaikan ja hautausmaan kaivaus

Tutkimuskaivaus

FM Tiina Jäkärä

Löydöt:

Ajoitus: 1200-1400-luvut

Tutkitun alueen laajuus: kaivausalue 8 m², kairausreikiä 39 kpl.

Kenttätyöaika: 18.-29.9.2006

Tutkimusraportti: Museoviraston rakennushistorian osasto, Satakunnan Museo, Ulvilan seurakunta.

Ulvilan Liikistössä tutkittiin ajalla 18.-29.9.2006 yhteensä 8 m². Kiviperustuksen sisällä sijainnut alue 1c avattiin suoraan jatkona vuoden 2002 alueen itäpäähän. Alueen koko oli kaikkiaan 2 x 3 m. Kuten aiempinakin vuosina havaittiin, maa oli ylemmistä kerroksista osittain sekoittunutta 1930-luvun kaivauksista.

Rakenteita olivat varmuudella ainakin viisi haudan osaa sekä yksi kokonainen hauta (haudat 1-6). Lisäksi havaittiin mahdollisesti ainakin kaksi hautakuopan jälkeä pohjoisprofiiliin kadoten. Alueella havaittiin myös puhtaan maan muodostama, alueen halkaissut jälki. Haudat olivat selvästi rajautuneet tämän ulkopuolelle. Länsipäädyssä oli jyrkästi rajautuva mustan maan kerros. Vuonna 2002 löytynyt, kiviperustuksen viereen rajautunut mustan maan alue vaikuttaa olevan samaa kerrosta. Kyseessä ei siis mitään todennäköisimmin ollut pelkän seinälinjan jälki, vaan rakennuksen palokerros. Tähän viittasivat myös mm. sulanut lasi.

Alue 2b sijaitsi pohjoismuurin ulkopuolella. 1x2 metrin kokoiselta kaivausalueelta löytyi kahden haudan osat (haudat 7-8). Nämä kuten muutkin haudat olivat esineettömiä. Mustaa likamaata löytyi tältäkin alueelta.

Kairausreikiä tehtiin alueelle kaikkiaan 39 kpl.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto

2. Alue 1c

2.1. Havainnot haudoista ja muista rakenteista

3. Alue 2b

4. Yhteenveto

LIITTEET

Kairausraportti

Mustavalkonegatiiviluettelo

Löytöluettelo

Karttaluettelo

Yleiskartta

Karttakopiot

1. Johdanto

Tutkimukset olivat jatkoa vuoden 2003 kenttätöille. Aiempien kaivausten perusteella päätettiin edelleen jatkaa alueen 1 tutkimista. Alue sijaitsee Liikistössä olevan massiivisen kiviperustanjäänteen sisäpuolella. Kaivauksia jatkettiin nyt itään päin, avaten kiviperustuksen nurkkaan 2x3 m alue (alue 1c). Tämän lisäksi avattiin 1x2 m (alue 2b) kiviperustuksen eteläseinän ulkopuolelle. Samalla kohdalla perustuksen sisäpuolella sijaitsi vuoden 2002 kaivausalue 1.

Mittaukset suoritettiin edelleen vuoden 2002 peruslinjasta (1000/1000). Osa paaluista oli vuonna 2003 jätetty paikoilleen maan tasalle lyötyinä. Korkeuskiintopisteenä käytettiin edellisten vuosien tapaan kiviperustuksen suurta kulmakiveä, johon Ulvilan kaupungin tekninen osasto v. 2002 siirsi korkeuden (10,59 m mpy). Alueet kaivettiin tasoissa (n. 5-8 cm) paitsi haudat, jotka tutkittiin omina rakenteinaan. Korkeudet mitattiin aiempien vuosien tapaan vaaituskoneella.

Tutkimukset mahdollisti v. 2005 myönnetty henkilökohtainen apuraha Satakunnan rahastosta. Kaivajina toimi edelleen opiskelijoita Porin yliopistokeskuksessa toimivasta Turun yliopiston kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitokselta. Myös FM Jouni Taivainen osallistui kaivauksille toimien piirtäjänä ja tehden koekairauksia alueella.

2. Alue 1c

2.1. Havainnot haudoista ja muista rakenteista

Alueella ilmeni edellisten vuosien tapaan jälkiä 1930-luvun kaivauksista. Kaivausalueet ja syvyydet eivät ole olleet symmetrisiä. Maa oli sekoittunutta paikoitellen n. 30 cm syvyyteen saakka. Tasossa 4 voitiin kuitenkin jo havaita hyvin selvästi jälkiä erilaisista rakenteista. Alueen länsipäädystä oli selkeästi rajautuva mustan likamaan alue. Tämän kerroksen alapuolella oli kaksi hautaa päällekkäin (haudat 1-2). Tummassa maassa oli myös hiiltä sekä joitakin paloja punaista hiekkakiviliusketta, kuten alueella 1 havaitussa likamaakerroksessa vuonna 2002.

Hauta 3 sijaitsi kaivannon keskellä, ulottuen mustasta likamaasta itäpäädyn hautoihin saakka. Pohjoispuolella näkyi ehkä jäljistä mielenkiintoisin; vaalean täysin puhtaan maan suikale, jonka pohjoispuolella aivan profiilin vieressä näkyi ilmeisesti ainakin kahden hautakuopan jäljet. Selvästi tämän puhtaan maan kohdalla oli ollut jokin este (seinä? aita?) minkä johdosta paikalle ei ole voitu esim. kaivaa hautoja. Vastaavanlaisia vaalean maan jälkiä havaittiin myös alueella 1b/2003. Itäpäädyssä sijaitsi perustuksen alle menneiden hautojen rivi (haudat 4-6). Selvästi voitiin nähdä kuinka kiviperustus oli kaivettu päädyn alle jäävien hautausten ja mainitun puhtaan maan läpi. Haudat ja puhtaan maan alue ajoittuvat siis selkeästi ennen kiviperustusta syntyneiksi.

Vaalean puhtaaseen maahan ulottuivat päällekkäisten hautojen 1 ja 2 jalkopäät. Ylemmät sääriluut (1) kuuluivat vuoden 2002 kaivauksissa havaitulle vainajalle, joka näkyy jo 1930-luvun yleiskartassa ja joka oli jätetty hautaan paikoilleen (kartta 2002/3). Haudat oli tehty ennen mustan likamaan syntyä.

Puhtaan maan alueen eteläsivulle haudatun vainajan (3) pää jäi läntisen mustan maan alueen alle. Vainajan kasvojen yläpuolelle oli todennäköisesti tarkoituksella asetettu kivi. Liikistön maa on muuten hyvin kivetöntä. Vainaja oli sijoitettu niin tarkasti puhtaan maan reunaan, että ilmeisesti jokin oli ollut paikalla esteenä. Hänet oli mahdollisesti haudattu esim. aivan seinän viereen. Paikalleen jätetyn suuren kiven alla ei ollut hautauksia. Jo vuoden 2002 kaivausalue ulottui kiven viereen, mutta siltäkään puolelta ei löytynyt merkkejä hautauksista. Kiven itäpuolella näkyi myös puhtaamman maan alue; haudat 4-6 olivat rivissä vierekkäin itäpäädyssä, ulottumatta kiveen asti.

3. Alue 2b

Alueelta 2b paljastui kahden haudan yläosat (haudat 7-8). Vainajat olivat noin puolen metrin syvyydessä vierekkäin alueen itäpäädyssä, päät kääntyneinä vasemmalle. Haudat oli kaivettu puhtaaseen maahan. Toinen vainajista oli aivan kiviperustassa kiinni, mutta ilmeisesti se ei ollut rikkonut hautaa. Haudat olivat esineettömiä. Noin 20 cm:n syvyydestä löytyi samanlaisen vihreän värilasin kappale, kuin 2002 kaivauksessa alueella 1 perustuksen toisella puolella.

Alueen länsipäässä näkyi samaa mustaa maata kuin alun perin havaittiin alueella 1. Tässäkin jäljessä oli myös muutamia punaisen hiekkakiven siruja sekä hiiltä. Syvyys kiveyksen reunasta tässä oli n. 20 cm. Syvyys tuntuu vaatimattomalta, mutta tulee muistaa että Kronqvist poisti runsaasti maata nyt näkyvissä olevan kiviperustuksen päältä ja ympäriltä. Valitettavasti tarkempia lukuja poistetun maan määrästä on mahdotonta antaa, koska vuoden 1930 raportissa ei siitä ole mainintaa.

5. Yhteenveto

Kaivausneliöiden määrä voi tuntua vähäiseltä, mutta Liikistön kulttuurimaakerros on ollut perustuksen sisäpuolisella alueella keskimäärin ainakin n. 50-60 cm paksu. Haudat ulottuivat vieläkin syvemmälle ja alueelta 1 löytynyt likamaakuoppa ulottui ainakin 120 cm:n syvyyteen. Kun tutkituilla alueilla on lisäksi hautauksia varsin tiheässä, kaivaminen ei opiskelijoiden kanssa ole kovin nopeaa. Suurin osa heistä on lisäksi ollut kaivamassa ensimmäistä kertaa. Suurena apuna ovatkin olleet muutamat jokaisena vuonna mukana olleet henkilöt.

Tulkinnoissa täytyy nyt katsoa taaksepäin ja tarkentaa ajatusta seinälinjan jäljestä alueella 1. Perustuksen vieressä havaittu musta likamaa lienee itse asiassa osa alkuperäistä kulttuurimaata, joka on Kronqvistin kaivausten jäljiltä paikoitellen hävinnyt. Tämä maa on ollut näkyvissä alueilla 1, 2a ja 2b. Musta maa on varmasti syntynyt osittain tulipalon seurauksena, koska siitä on havaittu hiiltä, palanutta luuta ja sulanutta lasia. Ikkunan kohtaan viittaa sulanut ja sulamaton ikkunalasi alueelta 1 perustuksen vierestä.

Likamaasta otettu hiilinäyte ajoitettiin vuonna 2002. Tulokseksi saatiin 690 ± 35 BP, joka kalibroitaessa muodostaa kaksi ajoitusjakautumaa; 1270-1310 AD tai 1360-1390 AD. Voidaan siis todeta, että jälki on todennäköisesti ainakin 1300-luvulta, mutta mahdollisesti jo 1200-luvun lopulta.

Mustan likamaan alla on kuitenkin jo sitä ennen syntyneitä hautauksia. Alueelta 1 tutkitun haudan täytemaasta löytyi vihreän värilasin kappale, mikä viittaa paikalla sijainneeseen rakennukseen jo ennen ko. likamaakerrosta (=tulipaloa).

Löytöjä ei vuonna 2006 tullut kovinkaan paljoa; brakteen puolikas, tummaa keramiikkaa ja väri lasin pala.

Hämeenlinnassa 13.11.2007

Tiina Jäkärä

Ulvila Liikistö 2006

Karttaluettelo

Kartta 1. Peruskarttaote.

Kartta 2. Yleiskartta (pohja Kronqvist 1930), jossa kairauskohdat.

Kartta 3. Alue 1c   Taso 4   MK 1:25

Kartta 4. Alue 1c   Taso 6   MK 1:25

Kartta 5. Alue 2b   Taso 6   MK 1:25

Kartta 6. Alue 1c   Itäprofiili   MK 1:20

Ulvila Liikistö 2006

Kairausraportti

Kairausreikiä tehtiin kaikkiaan 39 kappaletta (kts. kartta). Seuraavassa kerrotaan tehdyt havainnot pisteittäin. Tuloksista selvisi, että alkuperäistä likamaata jossa on myös palon jälkiä, voisi olla vielä jäljellä muuallakin. Tämä vahvistaa 2000-luvun kaivauksissa vuosittain tehtyjä havaintoja siitä, että maata on 1930-luvulla kaivettu syvemmälle vain paikoitellen, ei systemaattisesti.

1. 1016/1014

0-10 tumma maa, hiiltä

10-17 vaalea hieta

17-26 tumma likamaa, hiiltä

26-30 vaalea hieta

30-50 tumma likamaa, hiiltä, kankaan pala

50-90 puhdas hieta

2. 1020/1014

0-23 tumma likamaa, hiiltä

23-80 puhdas hieta

3. 1024/1014

0-10 turve

10-20 podsolikerros

20-38 vaalea hieta

38-45 tumma likamaa, hiiltä

45-50 vaalea likamaa

50-80 puhdas vaalea hieta

4. 1030/1014

0-20 tumma likamaa, hiiltä

20-35 ruskea hietamaa, likamaalaikku 35 cm syvyydessä

35-80 puhdas vaalea hieta

5. 1034/1014

0-20 tumma likamaa, kaksi hiilijuovaa 10 cm syvyydessä

10-60 puhdas vaalea hieta

Kivet estivät kairaamisen syvemmälle

6. 1038/1014

0-25 tumma likamaa, hiiltä

25-60 puhdas vaalea hieta

60- kivi

7. 1042/1014

0-15 tumma likamaa, hiiltä

15-60 vaalea hieta

60- kivi

8. 1046/1014

0-20 tumma likamaa, hiiltä

20-50 puhdas vaalea hieta

50- kivi

9. 1050/1014

0-5 turve

5-25 tumma likamaa, hiiltä

25-65 vaalea hieta

65- kivi

10. 1054/1014

0-5 turve

5-20 tumma likamaa, hiiltä

20-60 puhdas vaalea hieta

11. 1000/1000

0-15 tumma likamaa

15-20 vaalea likamaa

20-25 tumma likamaa

25-35 vaalea likamaa

35-45 tumma likamaa, palanut savi

45-75 puhdas vaalea hieta

12. 996/1000

0-5 karike

5-25 tumma likamaa

25-75 vaalea likamaa, hiiltä

75- kivi

13. 992/1000

0-5 turve

5-8 huuhtoutumiskerros

8-20 rikastumiskerros

20-50 puhdas vaalea hieta

14. 1004/994

0-5 turve

5-15 vaalea likamaa

15-18 vaalea hieta

18-23 tumma likamaa

23-45 vaalea likamaa

45-70 puhdas vaalea hieta

15. 1008/994
0-10 turve
10-20 tumma likamaa
20-70 vaalea likamaa, hiiltä
70-85 puhdas vaalea hieta

16. 1008/1000
0-5 turve
5-25 tumma likamaa, hiiltä
25-75 puhdas vaalea hieta

17. 1012/1000
0-5 turve
5-30 tumma likamaa
30- kivi

18. 1016/1000
0-5 turve
5-15 tumma likamaa, hiiltä
15-20 ruskea hieta
20- kivi

19. 1021/1000
0-10 karike
10-30 vaalea likamaa
30-50 puhdas vaalea hieta
50- kivi

20. 1025/1000
0-5 turve
5-25 tumma likamaa, hiiltä
25- kivi

21. 1032/1000
0-5 turve
5-10 tumma likamaa
10-40 puhdas vaalea hieta
40- kivi

22. 1037/1000
0-5 turve
5-25 tumma likamaa
25-60 puhdas ruskea hieta

23. 1042/1000
0-10 turve
10-30 tumma likamaa
30-40 puhdas vaalea hieta
40- kivi

24. 1010/1006

0-10 turve multa

10-20 tumma likamaa, hiiltä

20-60 puhdas vaalea hieta

25. 1014/1006

0-5 turve

5-10 tumma likamaa

10-15 vaalea likamaa

15-30 tumma likamaa, hiiltä

30-60 puhdas vaalea hieta

26. 1018/1006

0-5 turve

5-15 vaalea likamaa

15-30 tumma likamaa, hiiltä

30-35 vaalea likamaa

35-60 puhdas vaalea hieta

27. 1023/1006

0-5 turve

5-20 tumma likamaa, hiiltä

20-30 vaalea likamaa

30-60 puhdas vaalea hieta

28. 1027/1006

0-10 turve

10-20 vaalea likamaa

20-60 puhdas vaalea hieta

29. 1014/1023

0-7 multa

7-100 vaalea juovikas likamaa, erittäin löysää

100- kaira loppui

30. 1018/1023

0-5 turve

5-15 vaalea likamaa

15-25 tumma likamaa

25-33 vaalea likamaa

33-45 tumma likamaa

45-55 vaalea likamaa

55-80 puhdas vaalea hieta

31. 1022/1023

0-5 turve

5-12 vaalea likamaa

12-23 tumma likamaa

23-40 vaalea likamaa

40-70 puhdas vaalea hieta

32. 1026/1023

0-5 turve

5-25 vaalea juovikas likamaa

25-30 tumma likamaa

30-70 vaalea juovikas likamaa

70-90 puhdas vaalea hieta

(0-70 erittäin löysää maata)

33. 1030/1023

0-5 turve

5-10 vaalea likamaa

10-45 tumma likamaa

45-65 puhdas vaalea hieta

34. 1034/1023

0-5 turve

5-22 tumma likamaa

22-35 vaalea likamaa

35-60 puhdas vaalea hieta

35. 1038/1023

0-5 turve

5-25 tumma likamaa, hiiltä

25- kivi

36. 1045/1023

0-10 turve

10-25 tumma likamaa

25-60 puhdas vaalea hieta

37. 996/1025

0-5 turve

5-50 vaalea juovikas likamaa

50-70 puhdas vaalea hieta

(löysää maata)

38. 985/1001

0-7 turve

7-17 vaalea likamaa

17-30 tumma likamaa

30- kivi

39. 985/1002

0-5 turve

5-35 tumma likamaa

35-100 vaalea likamaa, hiiltä, naulan kanta 60 cm syvyydestä.

100- kaira loppui

(löysää maata)

Uvila Liikistö, Tiina Jäkärä 2006**Löytöluettelo****KM 2007041****Alue 1****Krs 2**

:1 Keramiikkaa 1 kpl x=1001 y=1016 5g
 Kylkipala. Tummapintaista. Palan koko n. 2x3 cm, paksuus n. 4 mm.

Krs 5

:2 Keramiikkaa 1 kpl x=1001 y=1014 9g
 Todennäköisesti kannun kahvapala. Tummapintaista. Palan koko n. x2,5 cm, paksuus n. 6 mm.

Krs 6

:3 Keramiikkaa 1 kpl x=1000 y=1016 <1g
 Kylkipala jossa profilointia. Tummapintaista. Palan koko n. 10x6 mm, paksuus n. 5 mm.

Alue 2**Krs 2**

:4 Kuonaa 2 kpl x=997 y=1013 2g

:5 Keramiikkaa 1 kpl x=997 y=1013 5g
 Kylkipala. Tummapintaista. Palan koko n. 3x2,5 cm, paksuus n. 4 mm.

:6 Kalkkikiveä 2 kpl x=997 y=1013 13g

:7 Piitä 1 kpl x=997 y=1012 6g

:8 Lasia 1 kpl x=997 y=1012 <1g

Uvila Liikistö 2006

Rahaluettelo

Rahakammion päänumero 2007032

2007032: 1. Alue 1. Ruutu 1000/1016. 3 krs. Pinnaltaan vaurioitunut brakteaatin puolikas.

Mustavalkonegatiivit

Ulvila Liikistö 2006

1. Ulvila Liikistö. Alue 2. Taso 2. Lännessä. J. Taivainen 19.9.06.
2. Ulvila Liikistö. Alue 1. Taso 2. Lännessä. J. Taivainen 19.9.06.
3. Ulvila Liikistö. Alue 1. Taso 3. Lännessä. J. Taivainen 20.9.06.
4. Ulvila Liikistö. Alue 1. Taso 4. Lännessä. J. Taivainen 21.9.06.
5. Ulvila Liikistö. Alue 1. Taso 4. Lännessä. J. Taivainen 21.9.06.
6. Ulvila Liikistö. Alue 1. Taso 5. Lännessä. J. Taivainen 22.9.06.
7. Ulvila Liikistö. Alue 1. Taso 5. Lännessä. J. Taivainen 22.9.06.
8. Ulvila Liikistö. Alue 1. Taso 5. Idästä. J. Taivainen 25.9.06.
9. Ulvila Liikistö. Alue 1. Taso 5. Hautoja paljastettu. Idästä. J. Taivainen 25.9.06.
10. Ulvila Liikistö. Alue 1. Taso 6. Lännessä. J. Taivainen 26.9.06.
11. Ulvila Liikistö. Alue 1. Taso 6, hauta 4 osittain perustuksen alla. Idästä. J. Taivainen 26.9.06.
12. Ulvila Liikistö. Työkuva. J. Taivainen 26.9.06.
13. Ulvila Liikistö. Työkuva. J. Taivainen 26.9.06.
14. Ulvila Liikistö. Työkuva. J. Taivainen 26.9.06.
15. Ulvila Liikistö. Työkuva. J. Taivainen 26.9.06.
16. Ulvila Liikistö. Alue 2. Taso 6. Pohjoisesta. J. Taivainen 27.9.06.
17. Ulvila Liikistö. Alue 2. Taso 6. Haudat 1 ja 2. Idästä. J. Taivainen 27.9.06.
18. Ulvila Liikistö. Alue 1. Taso 6. Hauta 3. Idästä. J. Taivainen 27.9.06.
19. Ulvila Liikistö. Alue 1. Itäprofiili. Lännessä. J. Taivainen 27.9.06.
20. Ulvila Liikistö. Alue 1. Itäprofiili. Luoteesta. J. Taivainen 27.9.06.